

А.П. МАРТЫНЮК, А.М. ГУБИНА. ОРГАНИЗАЦИЯ КУРСА ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Резюме. В статье анализируются подходы к организации курса иностранного языка для специальных целей. Предложена оптимальная этапизация курса. Приведены ее основные преимущества.

Ключевые слова: иностранный язык для специальных целей, технический вуз, иноязычная профессиональная коммуникация, коммуникативная компетентность, методика обучения иностранному языку.

A.P. MARTYNIUK, A.M. HUBINA. ORGANIZATION OF THE COURSE OF ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES IN THE TECHNICAL UNIVERSITY

The summary. The article analyzes the approaches to organization of the course of English for specific purposes. The most optimal stages of the course are offered. Its main advantages are shown.

Key words: English for specific purposes, technical university, professional communication, communicative competence, English language teaching.

Одержано редакцією 09.02.2015 р.

УДК: 378.147.016: [811.111:005.32]

Г.Я. МАКОВСЬКА, О.Т. ПАРХОМЕНКО

ДО ПИТАННЯ МОТИВАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Резюме. У статті розглядається мотивація навчання як важливий елемент успішної навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови. Розглядаються підходи і надаються зразки завдань, що допомагають ширше розкрити мотиваційний потенціал.

Ключові слова: мотивація, освіта, мотиваційне середовище, мотиваційний потенціал, навчання, учіння.

Постановка проблеми. Реформування української освіти ставить питання про відмову від авторитарного підходу до навчання на користь гуманістичного, що зумовлює розвиток і самовдосконалення студента-особистості у навчальному середовищі, зорієнтованого на створенні особливих умов для творчої діяльності та вільного обміну думками, організації різних форм роботи, які дозволяють поліпшити мотивацію навчання студентів. Нове бачення освіти має на меті створення мотиваційного середовища для студентів у процесі вивчення іноземних мов.

Керуючи процесом навчання, викладач повинен не тільки повідомляти студентам певну інформацію або організувати сприймання цієї інформації з інших джерел, але і одночасно мати вичерпні відомості про те, як виконувється ця робота, яка кількість і якість засвоєваних знань. І чим повніші будуть ці відомості, тим більше студентів буде охоплено ними, чим достатніший і своєчасний контроль, тим кваліфікованіше викладач зможе керувати процесом засвоєння, тим більше буде можливостей зробити навчання керованим. Здійснення принципу зворотного зв'язку є важливою умовою підвищення якості підготовки спеціалістів.

В їх основі – переконання в доцільності певної діяльності, почуття відповідальності, поваги до вимог вищої школи, бажання зміцнити свою репутацію доброго студента тощо. Іноді зовнішні мотиви можуть мати й негативний характер, наприклад, коли студент навчається, щоб уникнути покарання з боку викладачів чи батьків. По-друге, мотиви навчальної діяльності можуть зумовлюватись внутрішніми почуттями студента, пов'язаними з особистими інтересами, переконаннями, намірами, мріями, ідеалами, пристрастями, сформульованими раніше настановами.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні на основі та під впливом досліджень А.Н. Леонтьєва, Л.І. Божович, А.К. Маркова, В. Сухомлинського, І. Зязюна сформовано загальну картину динаміки мотивів навчання. Як і будь-який інший вид, навчальна мотивація визначається рядом специфічних для цієї діяльності факторів: самою освітньою системою, освітньою установою, де здійснюється навчальна діяльність; організацією освітнього процесу; суб'єктними особливостями студентів (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, самооцінка, взаємодія з іншими студентами тощо); суб'єктними особливостями педагога, насамперед, системою ставлення його до студента, до справи; специфікою навчального предмета.

Так, Арістова Н.О. вважає, що у вищих нелінгвістичних закладах освіти ця проблема може бути вирішена за реалізацією педагогічної системи цілеспрямованого формування позитивної мотивації, яка б: по-перше, створювала психолого-педагогічні умови для найбільш ефективного виховання; по-друге, базувалася на таких основних елементах, як методи навчання, педагогічна діяльність викладача, пізнавальна здібність студентів; міжособові взаємини в студентській групі; і по-третє, враховувала основні дидактичні шляхи формування мотивації як психічного явища. [1, 154-159]

Гуковська Т.Г. відзначає, що у соціальному трактуванні мотивів вивчення іноземної мови є ще один аспект, який заслуговує на увагу. У процесі навчання, розвитку і виховання особистість прагне до ідеалу, який формується і визначається потребами суспільства, його традиціями і звичаями. [2, 80-92]

Система управління формуванням мотиваційних механізмів вивчення іноземної мови не буде ефективною, якщо у навчально-виховному процесі не будуть створені сприятливі педагогічні умови для творчої навчальної діяльності студентів, самореалізації їхньої особистості. На думку Кошманової Т.С. "реалізація студентом своїх творчих можливостей та розвиток особистості можливі лише за таких психолого-педагогічних

умов: створення навчальних педагогічних ситуацій, які спонукають студентів до усвідомлення свого образу “Я” та адекватної самооцінки; перевага діалогу над монологом у спілкуванні викладача зі студентами; створення ситуацій успіху; технологізація процесу вивчення іноземної мови. [5, 219-228]

Отже, **метою даного дослідження** є – аналіз позитивної мотивації вивчення іноземної мови у студентів нелінгвістичних вищих навчальних закладів; – проаналізувати можливості джерел мотивації у соціальній необхідності вивчення іноземної мови; підтвердити що мотивація студентів залежить від багатьох факторів, таких як власні спонукання, його особисті цілі, уявлення та свідомі потреби студентів, створення передумов, опосередкований вплив викладача та використання усього арсеналу мотивуючих засобів педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система освіти готує інженера для роботи не лише в найближчому майбутньому, а й у досить віддаленій перспективі. Детальні умови і характер цієї діяльності сьогодні навіть важко передбачити. Тому вибір і обґрунтування змісту освіти, у тому числі й вивчення іноземної мови, повинні виконувати і деяку прогностичну функцію. Таким чином, можна констатувати, що лише свідомо самостійна робота, скерована викладачем, дає позитивні наслідки і можливість розвитку самостійності, високої самоорганізації, творчого підходу, підпорядкування навчальної діяльності майбутній професійній діяльності. Вона не тільки плідно використовує наявні мотиваційні механізми, а й сама виступає одним з найбільш ефективних з них, істотно розширює мотиваційну сферу студента та спрямовує її на оволодіння іноземною мовою.

Якщо для дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” в мовному ВНЗ (факультеті) мотивація є природною, то, як правило, в немовних вищих навчальних закладах в умовах відсутності реального мовного оточення край необхідна штучна мотивація. Мета викладача полягає не тільки і не стільки в тому, щоб ознайомити студентів з предметом на першому занятті, скільки зацікавити їх, створити умови для активізації пізнавальної діяльності, розбудити бажання до неї. Для реалізації і популяризації цієї мети викладач повинен використовувати такі інструменти: а) організацію інформації та зустрічей із студентами старших курсів і випускниками, що є еталоном успішності в професійній сфері, які можуть довести, що не тільки професійні знання, але і високий рівень володіння мовою дозволили їм досягти поставленої мети; б) створення оточення, де б знання іноземної мови вважалося престижним, де б існувала здорова атмосфера і студенти бачили б реальні можливості підвищення рівня знань; в) активізація самостійної роботи студентів через залучення їх до країнознавчих конференцій та конференцій з фаху з використанням іноземної мови з метою розуміння ними, що знання мови дає можливість бути в курсі останніх подій у науці, професії і житті взагалі. На цьому етапі дуже важливу роль відіграють особистість викладача, його загальна і професійна культура та педагогічна майстерність. Саме в такому випадку він у змозі сформулювати належні мету й мотиви навчання, задати тон, показати напрямок навчального руху, визначити індивідуальну траєкторію навчальної діяльності для кожного студента. Викладач є основним учасником процесу навчання. Він його організовує і спрямовує. В сучасній методиці набув поширення підхід, центрований на студентові. Його сутність полягає у максимальній передачі ініціативи навчання самому студенту, що створює партнерські відносини між викладачем і студентами під час занять і максимально розкриває особистісний потенціал студентів завдяки особливій організації навчання. Професіоналізм викладача досить часто також є мотивуючим механізмом у вивченні студентами іноземної мови. Він передбачає високий рівень знання своєї дисципліни, психологічну спрямованість на педагогічну діяльність, досконале володіння педагогічними технологіями, уміння виявляти та ефективно використовувати здібності та індивідуальні особливості студента. Слід підкреслити роль професійно-педагогічних якостей викладача, що сприяють підвищенню мотивації студента при вивченні іноземної мови і наявність яких забезпечує оптимальні можливості для управління якістю навчального процесу. [8, 342-344]

Психологи виділяють шість основних мотивацій, які спонукають людей до вивчення іноземної мови: 1. Кар’єрний ріст. Навіть будучи висококласним спеціалістом свого фаху, але без знання мови, ви не отримаєте роботу у проєктах з іноземними партнерами. Її доручать менш досвідченим вашим колегам тільки тому, що вони володіють іноземною мовою. На ринку праці України кожна третя компанія сьогодні вимагає від своїх кандидатів знання іноземної мови. 2. Навчання та стажування за кордоном. За останні п’ятнадцять років стало престижним та перспективним отримувати освіту за кордоном. Для цього, по-перше, потрібно зібрати велику кількість документів, починаючи з CV і закінчуючи виписками із всіх ваших документів іноземною мовою. По-друге, пройти співбесіду іноземною мовою, яка, як правило, триває більше години. Якщо роботу з документацією можна довірити другій особі, то співбесіду доведеться проходити особисто. Отже, слід пам’ятати про те, що без базових знань іноземної мови підготуватися до співбесіди буде майже неможливо. 3. Закордонний відпочинок. Той, хто хоча б раз відпочивав за кордоном, має досвід в тому, які незручності створює незнання іноземної мови. Поважаючи себе людина не дозволить собі спілкуватися лише за допомогою міміки та жестів, як мавпа. Адже, “людина розумна” цілком здатна задати елементарні запитання та дати чіткі стислі відповіді на запитання партнера із спілкування. 4. Робота з іноземними партнерами. Співпраця з іноземними компаніями та відкриття в Україні представництв іноземних компаній стають дедалі актуальними. Чи є потреба говорити про те, що претендентами на роботу в цих організаціях можуть бути лише ті спеціалісти, які вільно володіють іноземною мовою? 5. Участь у міжнародних конференціях та тренінгах. Володіння іноземною мовою дозволяє отримати доступ до іншомовної інформації у Інтернет-просторі або друкованих виданнях, що сприяють професійному та особистісному розвитку. З часом ви звикаєте читати, писати та думати іноземною. Це прямий вихід на міжнародні конференції та тренінги, які проводять носії мови. 6. Закордонні відрядження. Закордонні відрядження – це нові

можливості для розвитку бізнесу, зустрічі з цікавими людьми та можливість глибше та детальніше познайомитись з іншомовною культурою і менталітетом. Варто зазначити, що 80% ділового мовного простору в Україні займає англійська мова. Ось чому більшість людей починає саме з неї. [6, 39-41]

Тому основою стратегії мотивації має стати допомога студентам розвинути реалістичне та позитивне ставлення до вивчення мови. Основою розвитку позитивного ставлення до вивчення іноземної мови та створення специфічного відношення до навчання має стати віра студента в те, що він робить добре. Для цього, працюючи індивідуально, студенти визначають самостійно, в яких видах діяльності вони відчують себе впевнено та відчують задоволення від виконання таких завдань. Далі, працюючи у групах з трьох-чотирьох студентів, вони обмінюються думками і поглядами на виконання тих чи інших завдань. На цьому підґрунті кожна група намагається вирішити, як використати їх підходи до вивчення мови, маючи на меті практичні цілі, щодо того, що вони можуть робити ефективно при вивченні іноземної мови. Викладач робить нотатки та пропонує студентам всіх груп обґрунтувати запропоновані види діяльності. Можливість позитивно оцінити свою особисту спроможність вивчити іноземну мову є важливим мотиватором. Більшість студентів отримує задоволення від обговорення, вивчення та опису тем і предметів, які їх цікавлять, або стосуються особисто їх. Дійсно, кожен студент має особисту зацікавленість у збиранні марок, дайвінгу, вивченні історії та інше. З точки зору вивчення іноземної мови ця зацікавленість може стати важливим джерелом мотивації. Особисте враження, таким чином, це шлях до мотивації, який враховує використання видів діяльності, які надають студентам можливість бути собою у процесі вивчення іноземної мови, працюючи з предметами, які їх цікавлять та є важливими для них. Наприклад, більшість студентів вважає важливою тему "Інтернет-новини". Цей вид діяльності надає студентам можливість обрати і презентувати новину, яку вони вважають найважливішою новиною тижня. Це може бути новина міжнародного, національного або місцевого рівня. Такий вид активності може бути використаний щотижнево. Одна група студентів є відповідальною за підготовку та презентацію новин. Презентація має бути розрахована на 10-15 хвилин із наданням часу на питання наприкінці презентації.

Європейський мовний портфель (ЄМП) використовується в навчальних закладах різних ступенів у понад п'ятнадцяти країнах-членах Ради Європи ще на початку 90-х років. Метод Портфоліо вважається найбільш адекватним сучасним вимогам, але його реалізація неможлива без широкого застосування нових інформаційних технологій, Інтернет-технологій перш за все. Мовний портфель або портфоліо – це ефективний спосіб мотивації студентів та розвиток орієнтованої на особистість освіти. Портфоліо – це сукупність навчальних і професійних досягнень, їх презентація; є портфоліо керівників, спеціалістів, кафедр, вузів. В галузі освіти портфоліо може розглядатися як активний метод мотивації до навчання. Зазвичай портфоліо представляє самопрезентацію навчальних досягнень студента, які він самостійно та оперативно фіксує; робота над портфоліо мотивує студента на отримання максимальних результатів у навчанні, науково-дослідницькій діяльності. Диплом із додатком портфоліо може стати інструментом, який демонструє роботодавцю досягнення та здібності молодого фахівця, зокрема його рівень володіння іноземною мовою. [7, 9-12]

Висновки. Таким чином, вивчення іноземної мови може надати відчуття належності до цієї країни. Завдання, що стосуються культури країни, можуть відкрити нові горизонти та стимулювати цікавість студентів і стати внеском у процес мотивації.

Мотивація є найбільш безперечним і вивченим фактором успішності в цілому і у вивченні іноземної мови зокрема. Вона є пусковим механізмом будь-якої діяльності, чи то праця, спілкування чи пізнання. Існує зовнішня та декілька видів внутрішньої мотивації. Зовнішня мотивація, як правило, націлює студентів на досягнення кінцевого результату вивчення. Внутрішня мотивація має сильний стимулюючий вплив на процес вивчення. А для цього необхідно будувати процес вивчення таким чином, щоб ті хто вивчають мову на кожному етапі відчували просування до наміченої цілі. Дослідження показали, що всі види мотивації є необхідними при вивченні іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арістова Н.О. Вплив оцінки на формування мотивації вивчення англійської мови у студентів нелінгвістичних закладів освіти / Н.О. Арістова // Соціалізація особистості. – 2005. – Т. 26. – С. 154-159.
2. Гуковська Т.Г. Шляхи до мотивації / Т.Г. Гуковська // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 1 (73). Педагогічні науки. – 2014. – С.80-92.
3. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі: монографія / авт. кол.: В.І. Кизенко, Г.О. Васківська, С.П. Бондар [та ін.]; наук. ред. В.І. Кизенко. – К.: Педагогічна думка. – 2012. – 216 с.
4. Зв'ягінцева І. Мотивація навчання / І. Зв'ягінцева // Управління школою. – 2007. – №3-4. – С.27-29.
5. Кошманова Т.С. Формування мотивації навчання учнів / Т.С. Кошманова // Педагогіка для громадського суспільства: навч. посібник для студентів педагогічних спеціальностей / за ред. д-ра пед. наук Т.С. Кошманової. – Львів, 2005. – С.219-228.
6. Музыка О.Л. Курсові роботи з психології / О.Л. Музыка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Я. Франка, 2007. – 104 с.
7. Ніколаєва С.Ю. Європейський Мовний Портфель для економістів / С.Ю. Ніколаєва, Н.В. Ягельська // Іноземні мови. – 2004. – №2. – С.9-12.
8. Шпакова Н.Г. Проблема мотивації вивчення іноземної мови та педагогічні умови її формування / Н.Г. Шпакова // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць. – Спецвипуск 8. – Ч.П. – Слов'янськ: СДПУ, 2012. – 355 с.

Г.Я. МАКОВСКАЯ, А.Т. ПАРХОМЕНКО. К ВОПРОСУ МОТИВАЦИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Резюме. В статье рассматривается мотивация обучения как важный элемент успешной учебно-познавательной деятельности студентов при изучении иностранного языка. Рассматриваются подходы и предоставляются образцы заданий, помогающие шире раскрыть мотивационный потенциал.

Ключевые слова: мотивация, образование, мотивационная среда, мотивационный потенциал, обучение.

G.Y. MAKOVSKA, O.T. PARKHOMENKO. TO THE QUESTION OF MOTIVATION FOR LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

The summary. In the article considered motivation of training as an important element of successful teaching and learning of students in the study of a foreign language. Considered approaches and provided examples of tasks that help to wider reveal the motivational potential.

Key words: motivation, education, motivational environment, motivational potential, learning, study.

Одержано редакцією 10.02.2015 р.

УДК: 378. 032. 8: [968 - 34]

Н.І. АНТЮХОВА

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Резюме. В статті проаналізовано дослідження, в яких розкрито творчий потенціал особистості; запропоновано структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов; змодельовано психолого-педагогічну технологію розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов. Зазначено, що запропонована технологія складається з таких етапів: мотиваційно-цільового, організаційного, змістово-діяльнісного та контрольного-діагностувального.

Ключові слова: творчий потенціал особистості, психолого-педагогічна технологія, мотиваційно-цільовий етап, організаційний етап, змістово-діяльнісний етап, контрольного-діагностувальний етап.

Постановка проблеми. Глибокі соціально-економічні зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві, висувають абсолютно нові вимоги до розвитку особистості вчителя, а саме: вміння орієнтуватися в нових, часто – невизначених ситуаціях, вміння самостійно приймати рішення та визначати найближчі та перспективні цілі, бути соціально активним, креативним та успішним. В цьому зв'язку особливого значення набувають задачі створення психолого-педагогічних умов розвитку творчої особистості педагога, його творчого потенціалу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою проблеми творчого потенціалу у вітчизняній та зарубіжній науці займалися О.О. Глуховська, К.О. Гуськова, Е.В. Колеснікова, М.В. Колосова, Н.В. Кузьміна, Ю.М. Кулюткін, І.О. Мартинюк, О.М. Матюшкін, В.О. Моляко, В.Ф. Овчинніков, О.О. Попель, В.Г. Риндак та ін. В роботах цих вчених творчий потенціал розглядається як складне, інтегративне системне утворення, яке вміщує певні компоненти.

В працях Д.Б. Богоявленської, І.П. Волкова, В.М. Дружиніна, О.А. Кривопишиної, О.М. Матюшкіна, А.І. Савенкова, М.Б. Шумакової, О.Л. Яковлевої створено теоретичні передумови для вивчення особливостей діагностики творчого потенціалу особистості, його розвитку в шкільному та юнацькому віці. Проте психолого-педагогічної технології розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов до сих пір не було запропоновано в науковій літературі.

Формулювання цілей статті: в даній публікації слід проаналізувати дослідження, в яких розкрито творчий потенціал особистості; з урахуванням цих публікацій – запропонувати структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов; змодельувати психолого-педагогічну технологію розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов тощо.

Виклад основного матеріалу. Творчий потенціал особистості в науковій царині розглядають як “ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому” [3, 14]. Тобто, вважає В.О. Моляко, “творча людина ... потенційно здатна до творчості. Інша річ – у яких масштабах, у якому обсязі, на яких часових дистанціях, в яких сферах тощо – це вже потребує окремих уточнень у кожному конкретному випадку” [3, 14].

В дослідженнях Н.Ф. Вишнякової, О.О. Глуховської, К.О. Гуськової, В.М. Дружиніна, В.О. Кан-Калика, Н.В. Кузьміної, В.О. Моляко, Я.О. Пономарьова, С.О. Сисоєвої, Р.П. Скульського, С.В. Хмельковської та ін. в найбільш узагальненому вигляді творчий потенціал вчителя вміщує наступні складові: 1) потенційна складова; 2) мотиваційна складова; 3) когнітивна складова.

Спираючись на власні міркування щодо особливостей діяльності вчителя іноземних мов, ми доповнили ці компоненти наступними складовими, виокремленими В.О. Моляко [3] в структурі творчого потенціалу особистості, а саме:

- мотиваційний компонент: допитливість, потяг до створення нового, до пошуку й розв'язання проблем;
- емоційний компонент: задатки, нахили; емоційне ставлення; інтуїтивізм;